

KANAT DERGİSİ

Prof. Dr. Nâzım H. POLAT*

ÖZ: II. Meşrutiyet'in başlarında, Fecr-i Âtî'nin edebiyat âlemine hâkim olduğu sıralarda, haftalık olarak yayımlanan *Kanat*, ancak 4 sayı çıkarılabildiği (19 Ekim- 11 Kasım 1910). Fecr-i Âtî Beyannamesi altındaki 21 imzadan 18'i *Kanad*'ın yazı kadrosunda gösterilmektedir. Muhtevası itibarıyla daha ziyade bir şiir dergisi görünümündedir. Gerek şiirleri ve gerekse edebî tenkit yazıları, Fecr-i Âtî çizgisindedir. Bu çizgi, sanat ve edebiyatı, politik gürültülerin yankılandığı alan olmaktan korumaya çalışmaktır. Yani *Kanat*, “sanat için sanat”, “sanat şahsî ve muhteremdir” ilkelerine inanan “ferdiyetçi sanat” görüşünün aynalarındandır.

Anahtar Kelimeler: *Kanat*, II. Meşrutiyet, Fecr-i Âtî, İsmail Hami Danişmend, Tahsin Nahit, “sanat için sanat”, “ferdiyetçi sanat”.

The Journal “Kanat”

ABSTRACT: *Kanat*, published weekly, could only produce 4 issues between 19 October and 11 November, 1910), at the beginning of the 2nd Constitutional Era, when Fecr-i Âtî was predominant in the literary world. Among the 21 persons who signed the Fecr-i Âtî Declaration, 18 literary figures were recorded to be *Kanat*'s writers. The contents of the journal indicate that *Kanat* were largely a journal of poetry rather than prose. Both poems and literary criticisms published in the journal have followed the lines of Fecr-i Âtî literary trend which has tried to protect art and literature from becoming an arena of political controversy. In this sense, *Kanat* has reflected the idea of “individualistic art”, the followers of which believed in the principles of “art for art's sake” and also “art is individual and respectable”.

Key Words: *Kanat* (*Kanad* Journal), 2th Constitutional Era, Fecr-i Âtî (Daybreak of future), İsmail Hami Danişmend, Tahsin Nahit, “art for art”, “individualistic art”

* Doğu Akdeniz Üni. Eğit. Fak. Gazimagusa/KKTC nazim.polat@emu.edu.tr

Bir dergi isimlendirilirken akla ilk gelen şey, mazmunu güzel olan, yücelikler çağrıştıran varlık ve kavramlardır. Bunların bir kısmı devrin moda eğilimlerini ifade eder. “Resimli”, “Musavver”, “Yeni” gibi sıfatlar, 1890-1930 arasının nitelemeleridir. “Cumhuriyet”, “Milliyet”, “Hürriyet” vb. isimler, Atatürk döneminin yansımalarını taşır. Asır, Zaman, Kurun, Çağ, Vakit, Akşam, Sabah, Bugün, Yarın gibi süre ifade eden kelimeler, süreli yayımlar için her zaman revaçtadır. Çağrışımındaki yücelik dolayısıyla her devirde kullanılabilen dergi ve gazete adları da vardır: Yıldız, Güneş, Işık gibi... “Kanat” kelimesi de insanoğlunun daima hayallerini süsleyen “uçmak” fiilini çağrıştırdığı için, her devirde dergi ve gazetelerin tercih edeceği isimlerdendir. Eski Türkçenin “cennet” kavramını da “uçmak” ile dile getirdiğini hatırlayalım. Birbirinden çok farklı kültürlerde bile meleklerin kanatlı tasavvur edildiğini biliyoruz. Demek ki Türkçede cennete gitmek de, melekleşmek de kanat sayesinde yapılabilecek bir eylem, bir davranış olarak düşünülmüş. Yakın zamanlara kadar, “kanad”ın eşanlamlısı “per” ve “bâl”den kelimeleri de -özellikle şiirde- sıkça kullanılmaktaydı. Bunlara “en uzun” sıfatı yerine “şâh/şeh” eklenerek yapılan “şâh-bâl” ve “şâh-per”, “kanadın en uzun tüyü” anlamındadır fakat “kanat” yerine kullanılmıştır. Muhtemelen daha ahenkli görülmesi ve “l” sesinin inceltici özelliğinden dolayı, “şeh-bâl” ve Türkçe ünlü uyumuna uygun düştüğü için şeh-per” söyleyişleri tercih edilmiş ve hatta bu hâliyle kızlarımıza isim olmuştur.

Şehbâl, 1 Mart 1325 - 10 Temmuz 1330 [14 Mart 1909 - 23 Temmuz 1914] arasında, Hüseyin Sadettin Arel tarafından 100 sayı çıkarılmış, basın tarihimizin en güzel dergilerinden birinin de adıdır. Belki Şehbâl dergisinin bu güzelliğinden dolayı, ona özenilerek, çağrışımı aynı olan bir kelime ile, “*Kanat*” ismiyle de 1910’da bir dergi çıkarılmıştır (Duman, 2000:465). Aynı yıl fakat 5,5 ay kadar önce de Filibeli Şehbenderzâde Ahmet Hilmi’nin, Mehmet Ali isimli biriyle çıkardığı *Hikmet* (8 Nisan 1910) gazetesi, zaman zaman sıkıyönetim tarafından kapatılınca, *Millet ile Musahabe*, *Coşkun Kalender*, *Münakaşa*, *Nimet* ve bu arada bir de *Kanat* (1911) adıyla yayımlanmıştır. Bugün de Bilkent Üniversitesi’nin Edebiyat Kulübü, aynı adla bir dergi çıkarmakta. Bu yazıda, 1910’da çıkmış olan *Kanat* incelenecektir. Söz konusu dergi hakkında daha önce, Mehmet Konukçu, danışmanlığımda bir yüksek lisans ön çalışması yapmıştır (Konukçu, 1995).

Zamanı ve ömrü:

Kanad’ın açılışıyla kapanışı arasında sadece üç haftalık bir zaman dilimi var. 1910 (1326) yılının 19 Ekiminde (6 Teşrin-i evvel) edebiyat

semalarında görülen *Kanat*, 11 Kasımdan (28 teşrin-i evvel) sonra artık görünmez olur. Bu süre içinde haftalık olarak 4 sayı çıkabilmiştir.

II. Meşrutiyet Devrinin pek çok süreli yayın organı, tıpkı *Kanat* gibi çok kısa ömürlüdür. Bunun sebeplerini, uzun süre devam edebilecek malî destekten, yazı birikiminden yoksun olmak ve siyasî tavır dolayısıyla kapatılmak diye düşünebiliriz. Fakat kapanan her derginin kapanma sebebini tam olarak bilmeye imkân yok. Durumu en iyi bilecek olanlar, dergi sahipleridir. Ama dergi çıkarmış her kültür adamının hatıralarını yazıp yayımlamadığı da malum Diğer yandan bir dergi, resmî makamlar tarafından kapatılmış ise, bunun haber olarak basına yansımaları da çok sık görülebilecek şeylerden değildir. *Kanad*'ın kapatılışı ile ilgili herhangi bir bilgi kırıntısına da rastlayabilmiş değiliz. Derginin muhtevasında siyasî bir mesaj veya kapatılmayı gerektirecek herhangi bir husus bulunmadığı için, resmî makamların bir tasarrufu olarak göremeyiz. O zamanki basın yasasına göre bir imtiyaz sahibinin çıkardığı süreli yayın organlarından biri kapatılınca diğerleri de kendiliğinden kapanmış sayılıyordu (Kaygusuz, 1955) *Kanad*'ın imtiyaz sahibi Hüseyin Hüsnü'nün kimliği hakkında bilgi edinemediğimiz için¹, derginin kapatılışını bu bağlamda bir sebebe bağlamıyoruz. Sorumlu müdür olarak ilk üç sayıda Cemâl Baki gösterilmiş, 4. sayıda bu görevi Ali Süha (Delilbaşı) almıştır. Ali Süha'nın da sorumlu olduğu derginin kapanmasına sebep olacak ölçüde bir siyasî kimliği yoktur. Öyle ise *Kanad*'ın bu kadar erken kapanmasının sebebi muhtemelen siyasî nitelikli değildir. Aşağıda üzerinde durulacağı gibi, *Kanad*'ın hayli zengin bir yazı kadrosu var. Çoğunun henüz yazma fırsatı bulamadan kapanmış olsa da bu zengin kadroya bakarak, yazı sıkıntısı çekmeyeceğini de düşünebiliriz. Öyle ise *Kanad*'ın kapanması, muhtemelen malî sebepler yüzünden olmalıdır.

Şekil Bilgileri:

Orta boy, 1 cüz/forma yani 16 sayfa hacminde çıkan *Kanad*'ın bu sayıya dâhil edilmeyen 2 yapraklı (4 s.) ön ve arka kapağı var.

¹ O yılların kültürel meselelerinde adı anılan birkaç Hüseyin Hüsnü vardır (misâl olarak bk. Huyugüzel, 2000:239-241; Çankaya, 1968-1969:III/1043-1044:). Fakat bunların bir dergi çıkardığına dair herhangi bir işaret mevcut değildir. *Kanad*'ın imtiyaz sahibinin, 2-3 yıl sonra *Rübâb* dergisinin yayımlanmasında payı bulunan Gürdülü Hüseyin Hüsnü olması da muhtemeldir (Polat, 2005:44). Fakat II. Meşrutiyet sonrasında, İstanbul'da, bazı siyasî tarafları da bulunan *Püsküllü Belâ* (1908-1909), *Lâtiife* ((1911) gibi mizah dergilerinin imtiyaz sahibi veya Edirne'de II. Meşrutiyetin ilanından birkaç gün önce yayımlamaya başladığı *Ordu* (1908)'nun peşi sıra, siyasî gazete *Vatan* (1910-1912)'ı çıkaran şahısla *Kanad*'ın imtiyaz sahibinin aynı kimse olması daha galip bir ihtimal gibi görünüyor.

Başlık klişesi hem ön hem de iç kapakta sayfanın üçte biri genişliğinde yer alıyor. Dergi adının kompozisyonunda “K” (kaf) ve “N” (nun) harfleri, kuyrukları “A” (elif) harfini gösterecek biçimde birer kuş motifi olarak düşünülmüştür. Kaf-elif (ك), papağana; nun-elif (ن), saksığana benzemektedir. Dergi adının son harfi dal (د) ise balık biçiminde çizilmiştir. Belki de bu kompozisyonla derginin havada karada ve denizde okunacağı anlatılmak istenmiştir.

“*Kanat*” adının sağında “müessisi” (İsmail Hami Danişmend), solunda “sermuharriri” (Tahsin Nâhid)² belirtilmiş, başlıkaltı ifadesi ise “*haftalık musavver risale-i edebiye*” olarak yazılmıştır. Bunun altında iki çizgi arasında sağdan sola numara, çıkış tarihi ve sene (derginin yaşı), daha altta derginin fiatı (nüshası 40 para, seneliği 45, altı aylığı 25 kuruş) belirtilmiştir. Ön kapağın ortasından aşağı doğru uzanan bir kare içinde “münderecat” (içindekiler) yer alıyor. En alttaki iki satırda ise derginin idarehanesi (Bâbîâli Sepetçiler Sokağı nu. 27) ve basıldığı yer (Müşterekü’l-menfaa Osmanlı Şirketi Matbaası, Bâbîâli Sepetçiler Sokağı nu. 22) belirtilmiştir. Bu kompozisyon 4 sayı boyunca hiç değişmemiştir (bk. Ft. 1).

Ft. 1- *Kanat*'ın ilk sayı kapağı

² Bazı kaynaklarda (Millî Kütüphane, 1987: 135; Duman, 2000:465) bu isim, “Tahsin Nâhid (Karshoğlu)” olarak geçmektedir. Fakat burada adı geçen kişinin, Fecr-i Âtî edibi Tahsin Nâhid (1887-11 Mayıs 1919) olduğunu tereddütsüz söyleyebiliriz.

Arka kapak ise bazı ilan ve reklamlar için kullanılmıştır.

Her sayısında birer ikişer fotoğrafa yer veren *Kanad*'ın sayfa düzeni genellikle tek sütun, bazı manzum metinlerde çift sütun üzerinedir.

Yönetim Kadrosu:

Biraz önce ifade edildiği üzere *Kanad*'ın yönetim kadrosunda kurucusu İsmail Hami Danişmend, başyazarı Tahsin Nahit, imtiyaz sahibi Hüseyin Hüsnü, sorumlu müdürü sıfatıyla ilk üç sayıda Cemâl Baki, 4. sayıda Ali Süha Delilbaşı var.

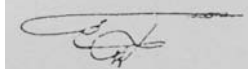
Bu isimlerden İsmail Hami Danişment (1308/1892-12 Nisan 1967) meşhur tarihçilerimizdendir. İlk yayın tecrübesi olarak *Kanad*'ı çıkardığı sıralarda Mülkiye 2. sınıfta okuyan İsmail Hami, 10 Şubat-14 Ağustos 1919 arasında *Memleket* gazetesini yayımladı (Duman, 2000: 558). Türkiye'nin işgaline karşı Türkçü çizgide kaleme aldığı başyazarlar dolayısıyla gazetesini kapatıldı (Çankaya, 1968-1969: 1533). Sivas Kongresi sırasında Millî Mücadele'nin sesini duyurmak maksadıyla 14 Eylül 1919 çıkarılan *İrade-i Milliye*³ gazetesinin başyazarlığını yaptı.

Başyazar Tahsin Nahit (1887-11 Mayıs 1919), Hukuk mezunu ve Fecr-i Âtî şairlerindedir. Pek çok kaynakta (ör. olarak bk. İnal, 1970:1844-1845; Banarlı, 1998:1094-1095; Urgan:1998:124-140) hakkında yeterli bilgi bulunabileceği için hayatı hakkında ayrıntıya girmeyeceğimiz bu şair, yakın dönem yazarlarımızdan İngiliz Edebiyatı profesörü Mînâ Urgan'ın öz babasıdır (üvey babası Falih Rıfık Atay).

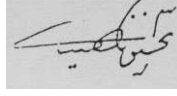
Kanad'ın aşağıda bahsedeceğimiz “Hey’et-i Tahririye”si yanında bir de gönderilen bütün kalem tecrübelerini incelemek üzere Tahsin Nâhit, İsmail Hami Danişmend ve Ali Süha Delilbaşı’dan oluşan “Hey’et-i Edebiye”si vardı (sayı:2, arka kapak). Yani bu isimler bir “yayın kurulu”, danışman veya hakem olarak görev almışlardır. Bunlar, bazı yazı ve şiirlerinin altına isim yerine imza koymuşlardır (bk. Ft.2-6).

Ayrıca ilk sayıdaki bir ilânda (sayı: 1, arka kapak), “Harun, Talat, Tevfik Süreyya ve Mehmet Rıfat beylerden mürekkep”, “Hey’et-i Muhbirin”den bahsediliyor. Fakat haber ile ilgilenmeyen *Kanat* için bu kurulun nasıl çalıştığını bilemiyoruz.

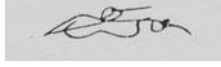
³ 10 Ocak 1920'den itibaren Ankara'da *Hakimiyet-i Milliye* adıyla devam ettirilmiş, 4794. sayıdan (1934) itibaren *Ulus* olarak çıkarılmıştır (Duman, 2000:349).

Ft. 2- İsmail Hami'nin imzası

Ft. 3- Tahsin Nahid'in imzası

Ft. 4- Ali Süha'nın imzası

Yayın Çizgisi ve Edebî Türler:

Kanat, yayın hayatını sürdürebilseydi hangi tür ağırlık kazanırdı? Bu soruya mevcut sayıları ölçü tutarak, sıralamayı şiir (21), mensure (6), hikâye (2'si tercüme, 4) ve bilgilendirici yazılar (makale, eleştiri: 6) şeklinde yapabiliriz. Böylesi bir manzara, devrin genel eğilimine uygundur.

Sayıların da söylediği gibi, şiir, derginin en gözde türüdür. Söz konusu metinlerin “Maziden” üst başlığıyla yayımlanan Fuzulî, Şeyh Galip, Nedim ve Abdülhak Hâmid'e ait dört tanesi, doğrudan dergiye verilmiş şiirler değil, iktibastır. Sözüünü ettiğimiz sütun, ilk sayıda (s.4), “*Muhterem karie ve karilerimizin enzâr-ı takdirlerine eslâfin bedialarını her nüshamızda birer parça arz ederek lâyemud olan büyük üstatları hatırlatmak istiyoruz. Bu nüshamızda Türklerin en büyük şairi olduğu şüphesiz olan Fuzûlî'nin Leylâ ile Mecnun'undan bir sahife şikâyetini nakl ettik.*” ibaresiyle başlatılmıştır. Şeyh Galip hakkındaki ihtiram ifadesi ise “*Türklerin daima yeniliğe koşan*” (sayı:2, s.14) sıfatıdır. Fakat ihtiram cümlelerinin en parlak olanı Abdülhak Hâmit hakkındadır: “*Türklerin bu büyük şairi Abdülhak Hâmid'in cephe-i dehasına kırılmaz, ebedî bir tac-ı şöhret koyan Makber'inden bir parçayı, karilerimizin bedia-cû nazarlarına arz ediyoruz.*” (sayı:4, s.13)

Sözüünü ettiğimiz ihtiram cümlelerinde, o dönemlerin yaygın söyleyişle “Osmanlıların” değil “Türklerin şairi” dendiği dikkat çekiyor. Öyle sanıyoruz ki Türkçülüğün Osmanlılık şuuruna henüz galip gelmediği II. Meşrutiyet'in başlarında bu tercih, bütün ömrü boyunca Türkçü bir tavırla hareket etmiş olan İsmail Hami Danişmend'e aittir.

Dergide yayımlanan şiirler, aşağıda ayrıntısıyla anlatılacağı üzere, dönemin baskın edebî yönelişini temsil eden Fecr-i Âti çizgisindedir.

Kanat yayın hayatına başladığı sıralarda baskın edebî zümre Fecr-i Âtî idi. Fecr-i Âtî kurulalı 19 ay, beyannamesini yayımlayalı ise 8 aya yakın bir zaman geçmiştir. Henüz Selanik'ten Genç Kalemlerin sesi duyulmuş değildir. Dönemin politik gürültülerinin sanat ve edebiyat hayatını istilâ etmesi, halis edebiyatı sevenlerin nazarında, “sanat şahsî ve muhteremdir” diyen Fecr-i Âtî'yi daha da önemli ve saygın hâle getirmiştir. Fecr-i Âtî Encümen-i Edebîsi Beyannamesi'nin altına 21 edip imza koymuş ve bu sayı daha sonra katılanlarla 33'e yükselmiştir. Ayrıca Fecr-i Âtî üyesi olmadığı hâlde tıpkı bir Fecr-i Âtî mensubu gibi yazan pek çok edibin bulunduğunu biliyoruz. Yani Fecr-i Âtî, çok geniş bir aydın kitlesi tarafından genel kabul görmüş bir zümre idi. İşte bu ortamda yayın hayatına atılan *Kanad*'ın ilk sayıda açıklanan “Hey'et-i Tahririye”si (yazar kadrosu) isimlerinden eski elifba sırasıyla şu 17'si, Fecr-i Âtî mensubudur: Ahmet Haşim, Emin Bülent (Serdaroğlu), Emin Lâmi, Celâl Sahir (Erozan), Cemil Süleyman (Alyanakoğlu), Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Refik Halit (Karay), Şahabettin Süleyman, Ali Süha (Delilbaşı), Faik Âli (Ozansoy), Fazıl Ahmet (Aykaç), M. Rüştü, Mehmet Ali Tevfik (Yükselen), Köprülüzade Mehmet Fuat (Köprülü), Müfit Ratip, Nevin, Yakup Kadri (Karaosmanoğlu).

“Hey'et-i Tahririye” diye sunulan bu listede, derginin başyazarı olarak gösterilen Tahsin Nahit ve son sayıda bir şiiri bulunan Mehmet Behçet (Yazar) yer almıyor. Onları da ilâve ettiğimizde, Fecr-i Âtî Encümen-i Edebîyesi Beyannamesi'ne imza koyan 21 kişiden 19'unun *Kanad*'a yazmak için söz verdiği anlaşılır.

Derginin yazı kadrosunda gösterilen fakat Fecr-i Âtî Beyannamesinde imzası bulunmayan isimlerse şunlardır: Edhem Necdet, İsmail Hami, İlyas Macit, Hüseyin Hüsnü, Hüseyin Suat (Yalçın), Hakkı Tark (Us), Reşit Süreyya (Gürsey), Abdullah Cevdet, Mediha Güzin, Mustafa Suphi, Necmettin Nâir,

Dergi, ansızın kapandığı için “Hey'et-i Tahririye”de gösterilen isimlerden bir kısmı, fiilen yazarlar arasına katılamamıştır.

Bu arada, Tevfik Lâmih'in de yazı kadrosunda gösterilmemekle birlikte, “Aziz Neriman” müstearıyla⁴ dergiye bir yazı verdiğini ifade edelim.

⁴ Tevfik Lâmih, *Kanad*'ın sorumlu müdürü (4. sayıda) Ali Süha Delilbaşı'ya ilk edebî

Yukarıdaki isimlerden Abdullah Cevdet ve Edhem Necdet dışındaki-lerin tamamı *Kanad*'a verdikleri kalem tecrübelerinde, Fecr-i Âtî'ye yakın bir çizgidedirler. Abdullah Cevdet, bütün ömrünce sosyal faydacı bir edebiyat anlayışına inanmış, edebiyatı sosyal fayda ilkesinin daima dışında, “şahsî ve muhterem” gören Fecr-i Âtî'den uzak bir noktadadır. Fakat *Kanat*'taki şiiri “*Benden Bana*” (sayı:1, s.4), altındaki tarihe göre, Edebiyat-ı Cedide Topluluğu'nun henüz dağılmadığı 17 Temmuz 1901'de Viyana'da yazılmıştır⁵ ve Fecr-i Âtî'nin selefi olan Edebiyat-ı Cedide şirine uygun hatta Fikret etkisinin apaçık biçimde görüldüğü bir metindir. Söz konusu şiirin ilk iki kıt'asını okuyalım:

Mezârlıklar içinden geçen hıyâbânın
Pür oldu ağladığın yâsemen rûfâtından
Ruûddur dökülen âsümân-ı hulyânın
Sevâd-ı hâtırına fecr-i iltifâtından

O tuyûr-ı hayâlâta muntazır lânen,
Yanar tebessümü, bir gülistân-ı lâ'nettir;
O ma'nevîyyet-i mechûle-i yetîmânen
Okunmadan yakılan nâme-i muhabbettir.

Derginin Fecr-i Âtî dışındaki yazarlarından Edhem Necdet'in iki sayı devam eden yazısı, “*Felsefe: Tesâlüb*” (sayı:2, s.1-3; sayı:4, s.1-3) başlığını taşıyor. Doğrudan edebî değil, yarı popüler-bilimsel bu yazı, dünyadaki değişme ve gelişmelerde kalıtımın rolü hakkındadır. Yazar, “Mendel Kanunları” diye bilinen biyolojik ilkeleri ve Fransız bilim adamı Galtion'un bunları destekleyen araştırmalarını özetliyor ve şu sonucu çıkarıyor:

“*Biz yalnız ebeveynimizin değil, ecdadımızın, ırkımızın evlâdınız; varisleriyiz. Ef'âl-i rûzmerre-i hayatımıza [gündelik yaşayışımıza] yalnız kendi efkârımız değil, bil-akis en son halkasını teşkil ettiğimiz gayet uzun ve ağır bir nesil zincirinin nüfuzu icrâ-yı hükmediyor.*”

zevki kazandıran edebiyat hocasıdır. (Yazar, 1936: 58)

⁵ II: Meşrutîyet'in ilânından sonra yayımlanan ve yeni dönemin siyasî havasına uygun bazı metinlerin altındaki eski tarihlere daima bir şüphe ile yaklaşmalıdır. Ancak Abdullah Cevdet'in “*Benden Bana*” şiirinde siyasî bir muhteva olmadığı için, altındaki tarih hakkında şüphe gereksizdir.

Hülâsa mazinin, verasetin, uzviyat üzerindeki nüfuzu pek büyüktür. Muayyen bir zamanda terbiyenin, muhitin nüfuzu, bi'n-nisbe [buna oranla] dûn ve mahduttur [alt seviyede ve sınırlıdır]. Terbiye, muhit, verasete galebe etmek için tesiri asırlarca devam ve terâküm etmelidir [birikmelidir].”

Bilindiği gibi bu konu, Pozitivist felsefenin belli başlı meselelerinden biridir. Fecr-i Âtî mensupları, sanat meselelerinde sık sık pozitivist felsefenin Batı'daki temsilcilerine ve ondan istifade eden eleştirmenlere, edebiyat tarihçilerine başvururlar. Hyppolite Taine ve Emile Faguet bunların başında gelir. Meselâ Şahabettin Süleyman, *Abdülhak Hâmit – Hayatı, San'atkâr* (1911) ve kitap bütünlüğüne sahip Ekrem Bey (*Donanma Mecmuası*, sayı: 1914), Sultan Cem (*Donanma Mecmuası*, sayı: 1914) adlı çalışmalarında Hyppolite Taine'in “ırk (irsiyet/kalıtım), zaman, muhit” ilkesini uygulamıştır (Polat, 1987:127-130). Fecr-i Âtî'cilerden Ali Süha Delilbaşı (son sayıda derginin sorumlu müdürü olduğunu yukarıda belirtmiştik) *Kanat*'a Emile Gagnet'nin Victor Hugo hakkındaki incelemesini tercüme etmiştir (sayı:2, s.15-16; sayı:3, s.14-16; sayı:4, 14-16). Daha başka Fecr-i Âtî mensuplarının da aynı paralelde çalışmaları gösterilebilir. Fakat bunlara bakarak Edhem Necdet'in Fecr-i Âtî etkisinde veya aynı paralelde olduğu söylenemez. Çünkü bunlar devrin ortak eğilimleri olup; sanatın kendisi değil, arka planındaki bilimsel veriler ve düşünce tarzlarıdır. Edhem Necdet'in bu görüşlerini daha etrafılı biçimde *Tekâmül ve Kanunları* (İstanbul 1911) adlı kitabında bulabiliriz⁶.

Kanat'taki en ilginç şiirler, Şam'dan “Necmettin Nâir” imzasıyla gönderilmiş “*Darwin'in Ruhü İçin*” üst başlığıyla “*Ayçiçeği*”, “*Menekşe*” ve “*Cidâl*” adlı metinlerdir (sayı:2, s.4). Ayçiçeği ve menekşe tanıttıcı özellikleriyle verildikten sonra menekşenin yanı başına ayçiçeği ekildiği ve ikisi arasındaki varlık mücadelesi anlatılıyor. Sonuç, tabii olarak, Darwin nazariyesinde de olduğu gibi, güçlü tür ayçiçeği galip gelerek menekşeyi soldurmasıdır. Sonra bir kız, bu solgun menekşeyi koparıp atarken, ayçiçeği bu “*facia*”yı “*sırtarak*” seyretmiştir.

Reşit Süreyya (Gürsey), *Kanat*'taki iki şiirini Edebiyat-ı Cedide'nin iki şairine ithaf etmiştir. İkisi de “*Nebâtât Notlarımından*” açıklamasıyla kaleme alınan şiirlerden “*Latin Çiçeği*” (sayı:2, s.8) Hüseyin Suat Yalçın'a, “*Nilüfer Çiçeği*” (sayı:3, s.4) ise Tevfik Fikret'e ithafen yayımlanmıştır. “*Nilüfer*”, tam bir Tevfik Fikret şiiri özelliklerini taşımaktadır.

⁶ Dr. Edhem Necdet'in ayrıca *Kolera Tabibi* (İstanbul 1910) adlı bir kitabını daha biliyoruz.

Fakat asıl ilginç olan, “Latin Çiçeği”nin tıpkı Necmettin Nâîr’in yukarıda bahsettiğimiz şiirleri gibi tabiat kanunların (“kanun-ı tabîî”) ona verdikleriyle anlatılmasıdır. Klasik edebiyatımızda çiçeğin nebâtât (bitkibilim/botanik) alanına giren taraflarıyla ilgili bilgiler verilmez; onlardan hareketle oluşturulan mecazî anlatımla karşılaşırız. Fakat bu manzumelerde, “Nebâtât Notlarımdan” açıklayıcı ifadesine uygun olarak, çiçeğin fizikî özelliklerinden hareket edilmiş, yine bu özellikleri anlatılmıştır. Benzeri metinleri temsil edebilecek olan “Nilüfer” şiirini okuyalım:

Sık bir korunun yeşil ve kuytu,
Loş bir köşesinde sâf, dalgın
Bir göz gibi dinlenen, yosunlu
Zümrüt sularındadır vücûdu

Remmî fakat enli, toplu, dilber
Yaprakları sath-ı mâda sâir...
Açmış güle benzeyen çiçekler,
Karlar gibi bembeyaz, temizdir,
Zümrüt suyu lem’asıyla süsler

Bâkirse, açılmamışsa.. âbın
Ka’rında kalır zehrecikler;
Hep sonra, çıkarda öyle baygın
Baygın durur, izdivâcı bekler,
Âmâli doğunca bir şebâbın

Derginin kurucusu İsmail Hami Danişmend, Fecr-i Âtî içinde yer almasa da, buradaki şiirlerinden biri, Edebiyat-ı Cedide şairi Tevfik Fikret’in, diğer iki şiiri ise Fecr-i Âtî şiirini örnek tutmuş metinlerdir. Sözü edilen iki farklı sesin ortak tarafı, “halis sanat” ilkesi yani “sanat için sanat” formülüdür. Bu durum, Danişmend’in şiir zevkini yansıtmaktadır. Fakat öyle sanıyorum ki bu sesler birbirinden çok farklı olsaydı bile, İsmail Hami onları temsil etmede zorluk çekmeyecekti. “Temsil etme” ifadesini özellikle kullanıyorum. Çünkü bir taklitle karşı karşıya değiliz. Bazen, duruma en uygun düşen “nazirecilik” de bu “ilham alınarak” yapılan işi izah edemez. Bazı şairler, birbirlerinden çok farklı şiirleri üslûp ve muhteva bakımından temsil edebilmişlerdir. Meselâ Halil Nihat Boz-

Boztepe Fuzuli, Baki, Nâbi, Nedim, Sabri, Hammamîzade İhsan, Muhyiddin Raif, Yahya Kemâl ve Orhan Seyfî Orhon gibi “eski ve yeni şairlerimizin ruh ve zevkine, tavır ve edasına bürünerek ifade ettiği için bütün bu pastiş ve parodilerinden hakiki bir zevk almak, edebiyatımıza ve edebiyatımızın tarihine ve seyrine vâkıf olmakla kabildir” (Yazar: 1939:350) ki şair bunlara “berâber terennümler” demeyi uygun buluyor.

Fazıl Ahmet Aykaç da; “dilimize ve edebiyatımıza olan derin vukufu sayesinde” Fuzûlî, Nef’î, Nedim ve birbirinden çok farklı söyleyişleri olan daha nice şairi de, onların “hüviyetine bürünerek” (Yazar: 1940:374) temsil edebilmiştir.

İsmail Hamî’nin sözünü edeceğimiz şiirleri de bu kabildendir. Şu farkla ki Halil Nihat da, Fazıl Ahmet de üslûp yansılmasını çoğu zaman tehzil için yaparken, İsmail Hamî’nin şuurlu bir etkilenmeyi yansıtan söyleyişleri, tam anlamıyla “beraber terennüm”lerdir. Meselâ “*Perilerin Bayramı*” (sayı:1, s.9), Tevfik Fikret’in

“Ufukta işte ziyâ saçlı bir yığın dilber”

mısraıyla başlayan “*Sabah-ı İyd*” şiirine benzer bir metindir ve aynı mısraı sonunda tekrarlamaktadır.

İsmail Hamî’in diğer iki şiiri ise tamamen Fecr-i Âtî zümresinin şiir iklimini yansıtmaktadır. Meselâ “*Gemide*” (sayı:2, s.9) şiirinin

Güneş batınca uzaklarda lamba hâlinde

Ufukta durdu ateşten bulutların yığını...

Ağır ağır geriyor elleriyle şeb ağını...

Uzakta Akdeniz’in sislenen cibâlinde.

...

Enîni, sanki mesânın o hasta tellerini

Birer, birer sayarak kaybolur karanlıkta!

mısralarına bakmak, bu benzerliği anlamak için yeterlidir.

Danışmend’in şiir iklimi epey bir müddet aynı biçimde devam etmiştir. Nitekim *Kanat*’taki diğer şiiri “*Akşamlar*” (sayı:4, s.8) adıyla da, Fecr-i Âtî’nin çokça kullandığı sone biçiminde oluşuyla da aynı tercihi ortaya koyar. “Akşam” veya “mesâ” şiiri yazmamış bir Fecr-i Âtî şairi yoktur. İsmail Hamî, o yıllara damgasını vuran veya en azından politika

gürültülerine karşı saf şiiri savunanların bağlandığı Fecr-i Âtî estetiğinin etkisini şu mısralarda daha açıkça yansıtıyor:

Gelince vakt-i mesâ -penceremde hülyâkâr-

Geçer dakikalarım bir sükût-ı hâsirle

....

Bütün bu göklerin üstünde bir sükûn-ı harîr,

Riyâh-ı şûh-ı mesâ her tarafa sâirdir

Ağır ağır gerilir gölgeler muhîtâta

Ve bir edâ-yı elem mezc olur semâvâta...

İsmail Hamî'nin sözünü ettiğimiz son iki şiiri, aynı atmosferi, aynı duygulanma hâlini dile getirmektedir. “*Gemide*” şiirinde

Ufukta durdu ateşten bulutların yığını

mısraı, ikinci şiirde

Bütün bu göklerin üstünde bir sükûn-ı harîr,

biçiminde tekrarlanmıştır. Bu mısralardaki anahtar ifadeler “ateşten bulut” ile “sükûn-ı harîr”dir ve aynı imgeyi göstermektedirler. Yine ilk şiirdeki

Ağır ağır geriyor elleriyle şeb ağını

mısraının nesnesi “gölge”dir. İkinci şiir “*Akşamlar*”da

Ağır ağır gerilir gölgeler muhîtâta

mısraı, öznesiyle, nesnesiyle ve tabii ki söyleyiş tarzıyla tamamen öncekinin aynısıdır. Bütün bunları dikkate alarak şairin henüz kendine has bir imaj sistemi kurmadığını, beğendiği şairlerdeki imajları kullandığını söyleyebiliriz. Esasen İsmail Hamî'deki bu Fecr-i Âtî duygusallığı, çok sonraları bile kaybolmuş değildir. Meselâ Tahsin Nahid'in

Ben bekleyim vürûdunu sen gelme hiç yine⁷

mısraımı, yıllar sonra *Râbia Hâtun Şiirleri*'nde

⁷ Bu mısraı Ali Süha Delilbaşı da çok beğenerek “*Bu Sene De*” (sayı 2, s.6) başlıklı mensuresinde epigraf olarak kullanmıştır.

Pâyın sedâsı gelse de sen hiç gelmesen

şeklinde, ruhunun gizlendiği derinliklerinden çıkaracaktır⁸.

Mediha Güzîn'in *Kanat*'taki tek şiiri, "*Ben*" (sayı:4, s.4) Fecr-i Âtî şiir iklimine özenerek yazılmış bir serbest müstezattır. Bu özentî öncelikle Köprülüzade'nin "*Hıyâbân-ı Elem*" (sayı:3, s.4) şiirinin

Eski meçhûl memleketlerden

mısramı, kendi şiirinin ilk mısraı olarak iktibas etmesinden bellidir. Ayrıca

Hasta rüzgârlar ince pencereimin

Şikeste camlarımı titretip nüfûz ediyor.

mısralarındaki "hasta rüzgârlar", ifadesi bir Fecr-i Âtî buluşudur. Buna karşılık "şikeste camların titremesi" Edebiyat-ı Cedide hassasiyetinin göstergesidir.

Emin Bülent Serdaroğlu, *Kanat* okuyucularına bir "*Kış Gecesi*" (sayı:1, s.7) yaşatıyor:

Kamer -o hasta kadın gâze-i leyâlî örer-

İpekli telleri bir [bir] gerer nihan eller,

...

Kamer, harâbelerin bir nihân zâiridir,

Ki dâimâ gecikir, nısf-ı leyl olunca gelir

...

Ayın sükûnet-i billûru bir duâ gibidir.

...

Hitâb-ı şi'r-i kamer katre katre arza iner

O münzevi dolaşan lahni gölgeler dinler.

Kış Gecesi'nden yukarıya aldığımız örnek beyitler, şairin içinde bulunduğu Fecr-i Âtî'yi yansıtacak özellikte olanlardır. Kamerin "hasta kadın", "harabelerin bir gizli ziyaretçisi"; ışıklarının "ipekli teller", ona iza-

⁸ Bu şiirlerin yazılış serüveni hakkında pek çok yayın yapılmıştır. Kitap halinde bir yayın için bk. Batur, 2000

fe edilen billurdan sükûnetin duaya benzemesi, kamerden yeryüzüne damla damla şiir inmesi, etrafta inzivaya çekilmiş bir insan gibi dolaşan nağmeyi gölgelerin dinlemesi, şiire olabildiğince esrareniz bir hava veriyor. “Kamer”, “nısf-ı leyl” (gece yarısı) ve “gölgeler”, bu atmosferi yarı aydınlık yarı karanlık kılarak esrarenizliği daha da artırıyor.

Tahsin Nahid’in *Kanat*’ta iki şiirini okuyoruz. “*Firkat*” (sayı:2, s.8),

Düşmüş sükûn-ı mevkie bir sâye-i melâl;

Bir zehr-i iğbirâr ile dönmüş mekâbire

diye başlayan bir sonedir. İlk mısra ile, bulunulan yerin sükûnuna (sessizliğine) bir melâl gölgesi düşmüş gösteriliyor. Bu ifade ile hem sessizlik hem de melâl, somut varlıklar halinde düşünülüyor. Emin Bülend’in yukarıda alıntıladığımız mısralarından birinde “ay”, sükûnet içinde bir insana benzetilirken, onun sükûneti de billurdan yapılmış bir madde olarak düşünülüyor ve sonra bu billur sessizlik bir duaya benzetiliyor. Görüldüğü gibi bu benzetme de soyut varlıkları somut gibi düşünme esasına dayanıyor. Böylece fizikî âlemden bulunamayacak yeni imajlar yaratılıyor. Dilin fizikî dünya ile bağımlı koparan bu tip imajlar, Türkçeye Fecr-i Âtî ile girmiştir. Sosyal faydacı/öğretici şiire elverişli olmayan bu imaj yaratma yöntemi, Millî Edebiyat hareketinin ağırlık kazandığı sıralarda terk edilmiş, fakat II. Yeni hareketiyle kısmen aynı noktaya dönülmüştür.

“Hey’et-i Tahririye”sinde bulunmadığı hâlde, Fecr-i Âtî mensubu Mehmet Behçet (Yazar) da “*Asker*” (sayı:4, s.5) şiiriyle *Kanad*’a kalem yardımında bulunmuştur. Fakat bu şiir hem derginin, hem şairin içinde bulunduğu Fecr-i Âtî’nin hem de Mehmet Behçet’in genel çizgisiyle uyumlu değildir. “*Asker*” şiiri, Mehmet Behçet’in yegâne kahramanlık (epik) şiiridir. Altında “16 Mart 1326” (29 Mart 1910) tarihi bulunduğu göre, Fecr-i Âtî Beyannamesi’nden bir ay sonra yazılmış demektir. Bir marş edası taşıyan “*Asker*”den, Namık Kemâl’in sesi duyulmaktadır.

Edebiyat-ı Cedide ile başlayan mensur şiir, ferdiyetçi edebiyata çok uygun düştüğü için Fecr-i Âtî ile yaygınlaşarak devam etti. Hatta bazı hikâyelerde duygu yoğunluğunu artırmak maksadıyla mensur şiire yaklaşan bir anlatım üslûbu tercih edilmiştir. Böylece mensure veya fanteziye de denen mensur şiir, II: Meşrutiyet yıllarında şiirden sonra en çok rağbet gören tür olmuştur. *Kanad*’ın da şiirden sonra en çok yer ayırdığı metinler, mensurelerdir. Aziz Neriman, Mediha Güzin ve Ali Süha’nın aşk ve yalnızlık temalarını işleyen mensur şiirlerini okuyoruz.

Kanat’ta toplam üç hikâyeye var. Bunlardan biri Maupassant’dan İsmail Hami’nin çevirisi (“*Ölünün Yanında*”, sayı:3, s.10-14), diğer biri

Cemil Süleyman Alyanakoğlu'nun, dergi kapanınca yayımı yarıda kalan bir aşk hikâyesidir (sayı:4, s.10-12). Derginin en çarpıcı hikâyesini Ali Süha Delilbaşı'nın kaleminden okuyoruz: “*Celb-i Ruh*” (sayı:1, s.8-12; sayı:2, s.10-13). Ruh çağırmanın insan psikolojisi üzerindeki olumsuz etkisinin anlatıldığı hikâyede, iki kardeş babalarının ruhunu çağırıp, ruhlar âleminden ailenin istikbalini nasıl gördüğünü sorarlar. Babanın ruhu, 3 ay sonra ailenin bir felâket yaşayacağını söyler. Küçük kardeş, iki ay sonra, bu felâketi görmemek için intihar eder.

Bir derginin yayın politikasını, başyazı veya aynı hükümdeki eleştiri yazılarından öğrenebiliriz. Bu türden iki adet “*Musahabe-i Edebiye*”, iki tane de “*Tesâlüb*” başlıklı yazı mevcut

Kanat'ta başyazar gösterilmesine rağmen, başyazı olarak nitelenebilecek yazılardan sadece biri Tahsin Nahit imzasını taşıyor. İlk sayıda Tahsin Nahit, “*Musahabe-i Edebiye*”sini (sayı:1, s. 1-3) o sıralarda sanat âlemini meşgul eden “sanat-hakikat” meselesine ayırmıştır. Konuya girerken yazdığı birkaç cümle, edebiyat dünyasının gündemini ortaya koyuyor:

“Edebiyatı ahlâkın, içtimaiyatın yahut vesaik-i beşeriyenin zabıt kâ-tibi olmak üzere telakki edenlerden lutfen benim hezeyanlarıma ehemmi-yet vermemelerini istirham ettikten sonra (...)

Eğer o mukaddemeyi yapmamış olsam belki bir ahlâk mütehasısı yarın karşıma çıkararak: ‘senin beyan ettiğin nazariyat-ı sanatla bir kaside-i ahlâkiye yazılamaz’ der; zavallı Yakup Kadri'nin birkaç ay evvel gezdiği çamurlu sokaklarda dolaşmaya beni de mecbur ederdi.” (sayı:1, s.1-2).

Yukarıya aldığımız cümlelerden anlaşılıyor ki Tahsin Nahit, edebiyatı ahlâkın, sosyal sorunların veya insanlık tarihinin bir belgesi olarak görenlerle tamamen farklı görüştedir. Böyle bir giriş yapması, o sıralarda benzeri konuların tartışıldığını gösterir. Nitekim Fecr-i Âtî mensubu Şahabettin Süleyman'ın *Çıkmaz Sokak* adlı piyesinin *Resimli Kitap* dergisinde tefrika edilmesinden sonra, uzun süre devam eden bir tartışmalar zinciri başlatılmıştı. Önce, *Çıkmaz Sokak* piyesini ahlâka aykırı bulan Raif Necdet (Kestelli) ile piyesin yazarını savunan diğer bir Fecr-i Âtî üyesi Yakup Kadri arasında tartışmalar yapılmıştı. Daha sonra *Çıkmaz Sokak* adeta unutulmuş M. Rauf ile Köprülüzade Mehmet Fuat arasında “sanat cemiyetin fotoğrafını çekmektir”, “sanat cemiyet hayatını yansıtırken taklitçi değil, şahsiyetçi davranmaktır” görüşleriyle özetlenebilecek tartışmalar yapılmıştı.

M. Rauf, Realizm savunucusu iken, Fecr-i Âtî edibi ve eleştirmeni Fuat Köprülü, sanattaki gerçeğin hayattaki gerçekten farklı olduğunu söylemekteydi. Tahsin Nahit, sözü bu noktaya getirerek Fecr-i Âtî'nin “sanat şahsî ve muhteremdir” ilkesi paralelinde, sanatta en önemli şeyin şahsiyet olduğunu, gerçeğin de sanatkârın şahsiyetine göre şekillendiğini vurguluyor:

“Ben de edebiyatta muvaffakiyet için her şeyden ziyade şahsiyet lâzım olduğuna kailim. Bir mizaç arasından manzur olmuş [görölmüş] bir levha-i hayat olan eser-i sanatı vücuda getirmek için her şeyden evvel o mizacın, o şahsiyet-i mümtazenin [seçkin kişiliğın] bulunması elzemdir. Binaenaleyh ne âsâr-ı sanatın ne de tenkidin gayr-ı şahsî olması kabildir. Her muharrir kendi müdrikâtına [algılayışına] göre eserlerini tevliid [doğurur] ve yine kendi müdrikâtına göre diğer eserleri tenkit eder. Alelumum hikmet-i bedayi'e riayetkâr olması lâzım gelen sanatlarda Realizm, tamamî-i tatbiki gayr-ı kabil bir meslektir [tam anlamıyla uygulanması mümkün olmayan bir sanat sistemidir].” (sayı:1, s.2)

Derginin diğer bir “Musahabe-i Edebiye”si (sayı:3, s.1), İsmail Hami tarafından kaleme alınmıştır. Yazının “münakaşacılara” ithaf edilmesi, muhtevasını da az-çok anlatabilir.

Fecr-i Âtî mensupları, kendilerini sanat kamuoyuna kabullendirmek için, bir önceki baskın edebî zümre olan Edebiyat-ı Cedide'ye hücumla geçmişlerdi. Tahsin Nahid'in *Rûh-ı Bî-kayd* adlı şiir kitabı yayımlanınca, Ahmet Haşim bunu fırsat sayıp kaleme aldığı “Rûh-ı Bî-kayd Fırsatıyla” başlıklı yazıda Tefik Fikret'in *Rübâb-ı Şikeste*'sini eleştirmişti. Önceleri Edebiyat-ı Cedide zümresine katılıp daha sonra Fecr-i Âtî'nin kuruluşunda rol alarak başkanlığını yapan Celâl Sahir (Erozan), Ahmet Haşim'in hükümlerini sert bulmakla birlikte, Fecr-i Âtî'nin görmezden gelinemeyeceğini de vurgulamıştı. Daha sonra Fecr-i Âtî adına Servet-i Fünun dergisinde Köprülü-zade Mehmet Fuat, Edebiyat-ı Cedide adına ise *Tanin* gazetesinden “Mehmet Nafiz” imzasıyla Mehmet Rauf, epey müddet görüşlerini açıklayıp tartışmışlardı. Edebiyat tarihimize bu taraftarlar, “Dünküler-Bugünküler” veya “Eskiler-Yeniler” terimleriyle anılmıştır⁹. İsmail Hami bunu hatırlattıktan sonra, yazısını Tahsin Nahid'in eseri lehinde bir hükümle bitiriyor:

“Bizim Türkçede Nef'i'nin Divan'ı tedkik edilsin; aynı zamanda elimizdeki Rübâb-ı Şikeste'yi de okuyalım. Tabii gerek lafızlarda kelimeler-

⁹ Konunun Ahmet Haşim, Celâl Sahir ve Köprülü ile ilgili kısmı için bk. Dizdaroğlu, 1979: 100-104.

de, gerekse histe, fikirlerde bir başkalık buluruz. Bu ikincisi ince ve sanatkâr bir zevkin mahsûlüdür. Bu arada elimize Rûh-ı Bî-kayd'ı alacak olursak hem kafiyelerde, hem de fikirler... Hayır fikirler değil -çünkü bu pek hisle yazılmıştır- hislerde büyük farklar görürüz. Şimdinin dimağları artık o tannan, sarsıcı lâfızlara kafiyele tahammül edemiyor.” (sayı:3, s.3)

Kanat'taki fikir yazısı diyebileceğimiz tek metin, İsmail Hami Danişmend'in "*Hayat-ı Nisviye-Mazide Kadın*" (sayı:1, s.15-16) başlıklı, eski medeniyetlerin hepsinde kadının ezildiğini anlatan, yarım kalmış bir makalesidir.

Sonuç

Dergideki belli başlı metinler hakkında yazdıklarımızın tamamından şu sonuç çıkıyor: *Kanat*, Fecr-i Âtî'nin en parlak döneminde çıkmış ve onu destekleyen bir yayının çizgisi izlemiştir. Muhtemelen, Fecr-i Âtî'nin Servet-i Fünun yanında başka bir yayının organı olmak niyet ve ümidiyle çıkarılmış fakat uzunca yaşatılamamıştır.

KAYNAKÇA:

- BANARLI, Nihad Sami (1998): *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, II. C., MEB Yay., İstanbul.
- BATUR, Enis (2000): Rabia Hatun "Tuhaf Bir Kıyamet" Kırkbir Şiir:Yapı Kredi Yay., İstanbul
- ÇANKAYA, Mücellidoğlu Ali (1968, 1969): *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, C. III, Mars Mat., Ankara.
- DİZDAROĞLU, Hikmet (1979): "Kuruluşunun 70. Yıldönümünde Fecr-i Âtî Topluluğu", *Ulusal Kültür der.*, yıl:2, sayı:5, Temmuz 1979, Kültür Bak. Yay., Ankara, s.78-120.
- DUMAN, Hasan- (2000): *Osmanlı-Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri 1828-1928*, C. I, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı Yay., Ankara.
- HUYUGÜZEL, Ömer Faruk (2000): *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)*, Kültür Bak. Yay., Ankara.
- İNAL, İbnülemin Mahmut Kemâl (1970): *Son Asır Türk Şairleri*, MEB Yay., İstanbul.

KAYGUSUZ, Bezmi Nusret (1955): *Bir Roman Gibi*, Gümüşayak Mat., İzmir.

KONUĞU, Mehmet (1995): *Kanad Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, Cumhuriyet Üni., Sos. Bil. Ens., Yüksek Lisans Ön Çalışması, Sivas.

Millî Kütüphane, (1987): *Eski Harfli Türkçe Süreli Yayınlar Katalogu*, 1. C., Kültür ve Turizm Bak. Millî Kütüphane Daire Başkanlığı Yay., Ankara.

POLAT, Nâzım H. (1987): *Şahabettin Süleyman*, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara.

POLAT, Nâzım H. (2005): *Rübâb Mecmuası ve II. Meşrutiyet Dönemi Türk Kültür ve Edebiyat Hayatı*, Akçağ Yay., Ankara.

TARIM, Rahim (1987) “Yakup Kadri”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Yakup Kadri Karaosmanoğlu*, Marmara Üni. Yay., İstanbul.

URGAN, Mîna (1998): *Bir Dinazorun Anıları*, Yapı Kredi Yay., İstanbul.

YAZAR, Mehmet Behçet (1938): *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul.

YAZAR, Mehmet Behçet (1939): “Edebiyatçılarımızı Tanıyalım” *Yedigün* der., nu: 350, 21 İkinciteşrin 1939.

YAZAR, Mehmet Behçet (1940): “Edebiyatçılarımızı Tanıyalım” *Yedigün* der., nu: 374, 7 Mayıs 1940.

EK

	Yazar adı	Yazı adı	Sayfa	Tür
1. Sayı (19 Ekim 1910)	Tahsin Nahit	Musahabe-i Edebiye	1-3	sohbet, tenkit
	Abdullah Cevdet	Benden Bana	4	şiir
	Mediha Güzin	Aşk ve Gurur	5-6	measure
	Emin Bülent (Serdaroğlu)	Kış Gecesi	7	şiir
	Ali Süha (Delilbaşı)	Celb-i Ruh-1	8-12	k. hikâye
	İsmail Hami (Danişmend)	Perilerin Bayramı	9	şiir
	Hüseyin Hüsnü	Van Dick	13	biyografi
	İsmail Hami (Danişmend)	Mazide Kadın	15-16	makale

2. Sayı (26 Ekim 1910)	Edhem Necdet	Felsefe: Tesâlüb-1	1-3	makale
	Necmettin Nâir	Darwin'in Ruhü İçin	4	şiir
	Mediha Güzin	Kamerde Bir Mezar	5	measure
	Ali Süha (Delilbaşı)	Bu Sene de	6-7	measure
	Reşit Süreyya (Gürsey)	Latin Çiçeği	8	şiir
	Tahsin Nahit	Firkat	8	şiir
	İsmail Hami (Danişmend)	Gemide	9	şiir
	Ali Süha (Delilbaşı)	Celb-i Ruh-2	10-13	k. hikâye
	Galip Dede	Maziden	14	şiir
	E. Faguet'den Ali Süha (Delilbaşı)	Victor Hugo-1	15-16	makale
3. Sayı (2 Kasım 1910)	İsmail Hami (Danişmend)	Musahabe-i Edebiye	1-3	sohbet, tenkit
	Köprülü-zâde Mehmet Fuat	Hıyâbân-ı Elem	4	şiir
	Reşit Süreyya (Gürsey)	Nilüfer	4	şiir
	Mediha Güzin	İskambil	5	measure
	Aziz Neriman	Yalnızken	6-8	measure
	Nedim	(Kaside)	9	
	Maupassant'dan: İsmail Hami (Danişmend)	Ölünün Yanında	10-14	k. hikâye
	E. Faguet'den Ali Süha (Delilbaşı)	Victor Hugo-2	15-16	makale
4. sayı (10 Kasım 1910)	Edhem Necdet	Felsefe: Tesâlüb-2	1-3	makale
	Mediha Güzin	Ben	4	şiir
	Celâl Sahir (Erozan)	İlham-ı Evham	4	şiir
	Mehmet Behçet (Yazar)	Asker	5	şiir
	Ali Süha (Delilbaşı)	Genç Kızlar	6-7	measure
	İsmail Hami (Danişmend)	Akşamlar	8	şiir
	Tahsin Nahit	Bir Kartala	9	şiir
	Cemil Süleyman (Alyanakoğlu)	Ferdane	10-12	k. hikâye
	Abdülhak Hâmit (Tarhan)	Makber'den	13	şiir
	E. Faguet'den Ali Süha (Delilbaşı)	Victor Hugo-3	14-16	makale